

Canadese Ganzen. Akkerdijkse Plassen, Pijnacker (Z.-H.), 20 september 1992.

Foto: Auke B. Terluin.

Canadese ganzen-hybriden

Auke B. Terluin

De Canadese Gans *Branta canadensis* maakt al ongeveer een halve eeuw deel uit van de Nederlandse avifauna. Alle in ons land broedende exemplaren van de oorspronkelijk uit Noord-Amerika afkomstige exoot zijn zonder uitzondering uit watervogelcollecties ontsnapte of losgelaten dieren en hun nakomelingen. Zij behoren bijna alle tot de grote ondersoort *Branta canadensis maxima*. Ook de grote verwilderde populaties in Groot-Brittannië en Scandinavië (met name Zweden), beide met een omvang van ten minste 50.000 exemplaren, bestaan uit grote Canadese Ganzen (kleine aantallen van de kleine ondersoort *Branta canadensis minima* - er worden daarnaast nog intermediaire ondersoorten onderscheiden - hebben een enkele maal als dwaalgast West-Europa aangedaan). Alleen in strenge winters worden Scandinavische Canadese Ganzen bij ons waargenomen.

Verspreiding en bestrijding

Na het eerste broedgeval in 1951 in Voorne's Duin (vogels afkomstig van het aangrenzende landgoed Strypemonde), werden broedende Canadese Ganzen op vele plaatsen vastgesteld: in 1974 bij Druten, 1975 bij Bergen op Zoom, begin jaren tachtig in de Ooijpolder (Nijmegen), bij Delft, op Voorne en opnieuw bij Bergen op Zoom. Eind jaren zeventig vond vestiging plaats in de Akkerdijkse Plassen (Pijnacker) en eveneens vond er uitbreiding van de populatie plaats, ook buiten het vogelreservaat, tot meer dan tweehonderd exemplaren (1994). Ook bij de rand van Den Bosch vestigden zich, vanaf 1987, Ca-

nadese Ganzen, die zich vermeerderden tot 240 exemplaren in 1994. Rond Purmerend, vanaf 1983, en bij Beilen, ten slotte, vond eveneens uitbreiding na vestiging plaats. In totaal waren er in 1994 ten minste 100 broedparen op een bestand van achthonderd individuen in Nederland (Lensing 1996a).

In vrijwel alle gevallen werd vestiging gevolgd door ofwel versterking van de nesten (bijvoorbeeld Druten), ofwel vervolging (door jacht) van de aanvankelijk succesvolle vogels (bijvoorbeeld Markiezzaat bij Bergen op Zoom 1976). Ook beperking van de aanwas door het schudden van de eieren (bijvoorbeeld Akkerdijkse Plassen)

Grauwe Ganzen, Brede Water in Voorne's Duin, 10 april 1991.

Foto: Auke B. Terluin.

werd toegepast. Vrees voor toekomstige landbouwschade en/of verwachte concurrentie met de wel gewenste, zich (her)vestigende, inheemse, Grauwe Gans *Anser anser* werden als motieven voor bestrijding aangevoerd (zie ook Van der Schot 1997).

In de praktijk was van een of beide situaties vaak (nog) geen sprake: de aantallen Canadese Ganzen waren te gering om substantiële schade aan te kunnen richten en concurrentie was niet zeer voor de hand liggend, omdat de biotoopkeuze van de twee genoemde soorten nogal verschilt: Grauwe Ganzen prefereren dichtbegroeid (nat) moerasachtig terrein, terwijl Canadese Ganzen open en halfopen weide-, akker- en parkland-schap verkiezen (alleen voor het broeden is dichte (oever)vegetatie gewenst, het liefst nog op een eilandje).

Kruislingen

In de loop van het tweede decennium van de vestigingsgeschiedenis van de Canadese Gans wordt voor het eerst hybridisatie geconstateerd: *'Sporadisch zijn in ons land kruisingen gezien*

Hybride Canadese Gans met Grauwe Gans, Brede Water in Voorne's Duin, 9 mei 1993.
Foto: Auke B. Terluin.

Wit-grauwe hulsgezen inspecteren Meerkoet met halsband G5 (Ringproject G. Speek, de Meerkoet werd te Aalsmeer geringd). Zevenhuizerplas, Zevenhuizen (Z.-H.), 12 oktober 1992
Foto: Auke B. Terluin.

van deze soort met de Grauwe Gans' (Lebret et al 1976) en: 'In 1978 en 1979 bracht een Canadese Gans, gepaard aan een verwilderde hulsgezen

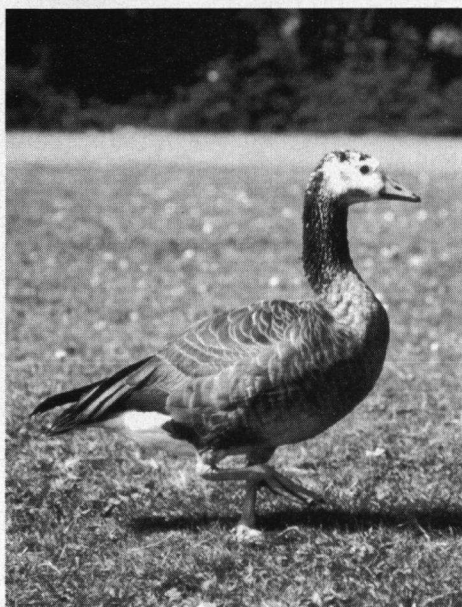
bij Stellendam een broedsel bastaarden groot (dagboek C.M. Lok)' (Vogelwerkgroep Avifauna van West-Nederland 1981). Lensink (1996a, blad-

Hybride Canadese Gans met witte hulsgezen (met kuifknobbel), Rodenrijs, in de buurt van de Akkerdijkse Plassen, 20 september 1992.
Foto: Auke B. Terluin.

Hybride (kleine) Canadese Gans met Kolgans, Rotterdam-Schiebroek/Hillegersberg, mei 1995.
Foto: Auke B. Terluin.

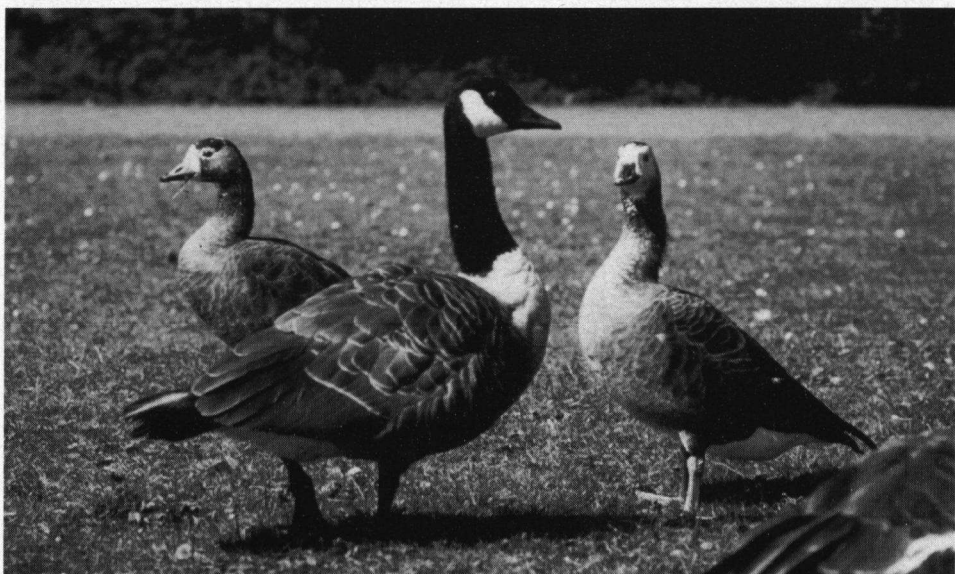
Hybride (kleine) Canadese Gans met Kolgans, Rotterdam-Hillegersberg, Plaswijlpark, 21 augustus 1993.
Foto van dia: Auke B. Terluin.

Hybride Canadese Gans met Grauwe Gans, Rotterdam-Schiebroek/Hillegersberg, 23 februari 1997.
Foto: Auke B. Terluin.

zijden 124-125) geeft een opsomming van in het veld aangetroffen kruisingen van Canadese Gans en Brandgans *Branta leucopsis* met andere soorten (en onderling). Dit zijn onder meer 'Soepgans' (= 'tamme' huisgans, *Anser anser domesticus*, vaak wit of 'bont'), Grauwe Gans, Kolgans *Anser albifrons*; alle ganzensoorten lijken in aanmerking te komen, wanneer zij zich in dezelfde biotoop ophouden, dus ook andere exo-

ten als Sneeuwgans *Anser caerulescens* (begeleidende foto Hans Gebuis), Indische Gans *Anser indicus*, Roodhalsgans *Branta ruficollis*, Keizergans *Anser canagicus*, Ross' Gans *Anser rossii* en Nijlgans *Alopochen aegyptiacus*. Voous (1996) leverde een vergelijkbare, lange lijst naar aanleiding van de melding van een mogelijke kruising Canadese Gans met Kolgans in de Eempolders (Van Houten 1996). Ook in Enge-

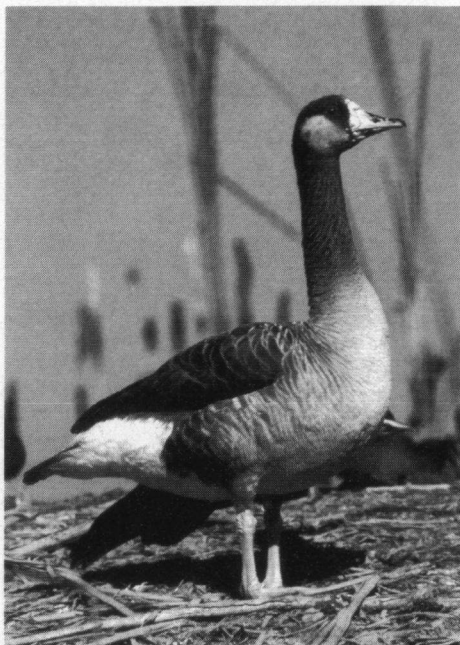
Vader (kleine) Canadese Gans met twee hybride jongen (moeder is Kolgans), één jong met 'kol', de andere met grotendeels witte kop, Rotterdam-Hillegersberg, Plaswijlpark, 21 augustus 1993.

Foto: Auke B. Terluin.

land is een overeenkomend aantal verschillende hybriden gevonden (Delany 1993). Het uiterlijk van de kruisingen heeft van beide ouders een deel van de kenmerken. Toch bestaat er een ruime variatie met vaak duidelijke verschillen tussen verwanten uit één legsel. Onder de nakomelingen van bijvoorbeeld een paar bestaande uit een Canadese Gans en een Kolgans, bevindt zich één jong met een duidelijke 'kol', een tweede met min of meer de keel- en de wangvlek van de Canadese Gans, terwijl een derde een geheel witte kop toont.

Zuid-Holland

Van Voorne zijn kruisingen tussen Canadese Ganzen en Grauwe Ganzen bekend, deze werden zowel in het Quackjeswater, februari 1992, als in het Breede Water, mei 1992, opgemerkt (hier werden op 18 mei veertig Grauwe Ganzen, twee Canadese Ganzen en een hybride gezien). Boven Rodenrijs, in de buurt van de Akkerdijkse Plassen werden op 20 september 1992 twintig Canadese Ganzen, vijf witte huisganzen en één hybride geteld. Deze kruising zag er wel heel bijzonder uit: niet alleen een witte 'borstband' en witte keel en wangen, maar bovendien gekroond met het knobbel-kuifje dat gedomesticeerde ganzen wel 'siet'. In totaal bleken er op die datum ongeveer zestig Canadese Ganzen bij Akkerdijk present. In de winter, op 27 december 1992, verbleven en honderd Canadese Ganzen, vijftig Brandganzen en vier 'tamme' witte huisganzen. Gedurende de jaren 1991 tot en met 1996 was er steeds een gemengd paar Canade-

Hybride Canadese Gans met Kolgans, Oostvaardersplassen, Zuidelijk Flevoland, 10 augustus 1998.
Foto: Wim Smeets.

se Gans met witte huisganzen bij de Akkerdijkse Plassen waar te nemen.

In het Plaswijckpark (Rotterdam-Hillegersberg) bevond zich enkele jaren een gemengd paar Kolgans (♀) met (kleine) Canadese Gans (♂), dat in

Grauwe Ganzen + een grotere 'vuilwitte', mogelijk een zeer lichte hybride Canadese Gans met witte huisgans, of een albinetische Canadese Gans, kwelpasjes Oostvaardersdijk, Almere, 23 juni 1995.
Foto: Auke B. Terluin.

Ieder geval in 1993 en 1994 (respectievelijk drie en vier jongen grootbracht. Hiervan werden later exemplaren teruggezien op de naburige Bergse Achterplassen en in het Berg- en Broekpark. In deze omgeving werden ook hybriden van (tamme) Grauwe Ganzen met (Chinese) Zwaangans *Anser cygnoides domesticus* (zie ook Lensink 1996 a & b) en bijvoorbeeld op 23 februari 1997 een hybride Grauwe Gans met Canadese Gans opgemerkt.

Op 4 maart 1995 was er een hybride van Canadese Gans met Grauwe Gans luidruchtig aanwezig op de Golfbaanplas in het Hoge Bergse Bos (Bergschenhoek), waar op 6 mei 1996 een paar Canadese Ganzen broedend werd aangetroffen. Op de Zevenhuizerplas (Zevenhuizen) bevindt zich al jaren een grote groep 'huisganzen' van wisselende samenstelling en in alle gradaties van bontheid (tussen de twintig en veertig exemplaren). Hiertoe behoort ook een groepje Chinese Knobbel- of Zwaangansen en hybriden van deze met de bonte huisganzen. Al deze dieren zijn natuurlijk in wezen allemaal afgeleiden van

de Grauwe Gans. Er worden ook geregeld één of meer Kolganzen in de groep gezien. De Nijlganzen - altijd aanwezig - en Canadese Ganzen - soms - mengen zich (nog) niet met de grote groep.

Mogelijke hybride

In de bekende kwelpasjes langs de Oostvaardersdijk bij de Lepelaarplassen te Almere, bevond zich op 23 juni 1995 een vrijwel geheel witte gans met slechts een vage tekening op de armvleugeldekveren, de (boven)staart, rug en buik en een wat duidelijker vlek op de hals. De snavel en poten leken licht grijsbruin (niet oranje zoals bij de ook aanwezige Grauwe Ganzen). Het formaat en de bouw, maar vooral de stem van de vogel (te horen toen er commotie in de groep ontstond) deden sterk denken aan Canadese Gans. De vogel is ofwel een albinistische (schizochroïsme/leucisme) Canadese Gans, ofwel een zeer licht uitgevallen hybride van Canadese Gans met witte huisgans.

■ Auke B. Terluin, Molenhoek 29, 9291 DB Kollum, tel. (0511) 45 10 11.

LITERATUUR:

- Delany, S. (1993): Introduced and escaped geese in Britain in summer 1991. *British Birds* 86: 591-600.
 Gray, A.P. (1958): Bird hybrids. Techn. Commun. Commonwealth, Bureau Animal Breed. Gen. 13. Farnham Royal Bucks, Edinburgh.
 Houten, M. van (1996): Mogelijke hybride waargenomen van Canadese gans met Kolgans. *De Korhaan* 30 (2): 242.
 Koffijberg, H. et al (1998): Ganzen en zwanen in Nederland in 1990-95. *Limosa* 71 (1): 7-32.
 Lebrecht, T., Th. Mulder, J. Philippona & A. Timmerman (1976): Wilde ganzen in Nederland. Thieme, Zutphen: 125-126.
 Lensink, H. (1996 a): De opkomst van exoten in de Nederlandse avifauna; verleden, heden en toekomst. *Limosa* 69 (3): 103-130.
 Lensink, H. (1996 b): Vreemde vogels in de Nederlandse avifauna: verleden, heden en wat voor een toekomst. *Het Vogeljaar* 44 (4): 145-164.
 Schot, W. van der (1997): Exoten gedagvaard. *Het Vogeljaar* 45 (3): 104-109.
 Sovon (1987): Atlas van de Nederlandse Vogels. Sovon, Arnhem: 102-103.
 Teixeira, R.M. (red.) (1979): Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland: 397-398.
 Vogelwerkgroep Avifauna West-Nederland (1981): Randstad en Broedvogels. Tilburg: 471-472.
 Voous, K.H. (1996): Meer over vreemde ganzen in de Eempolders en elders. *De Korhaan* 30 (3): 80.

International Award voor behoud Ierse hoogvenen

Dankzij de samenwerking tussen de Ierse Overheid, de Stichting tot Behoud van de Ierse Venen en Staatsbosbeheer heeft een groot aantal belangrijke veengebieden in Ierland een beschermde status gekregen. Deze inzet werd op 13 november 1998 beloond door de toekenning van de International Award for Conservation Merit aan Liam Egan en Patrick Headon voor hun inspanningen voor het behoud van het hoogveen Sharavogue Bog in County Offaly. De prijs werd uitgereikt door de ambassadeur van Ierland tijdens een bijeenkomst op Kasteel Groeneveld in Baarn. Aansluitend vond de presentatie plaats van de nieuwe delen uit de indicatorsoortenreeks Hoogvenen en Vennen door de directeur van Staatsbosbeheer.

In Ierland bestaan nog vrijwel gave, intact gebleven hoogvenen. De Stichting tot Behoud van de Ierse Venen, waarvan professor dr. Matthijs Schouten van Staatsbosbeheer oprichter en voorzitter is, heeft zich sedert 1983 ingezet voor de bescherming van hoogvenen in Ierland. In sa-

menwerking met Ierse en internationale organisaties als World Wildlife Fund (WWF) en de Tienhoven Stichting heeft zij ervoor gezorgd dat een groot aantal veengebieden in Ierland een beschermde status heeft gekregen.

De International Award for Conservation Merit is door de stichting ingesteld en wordt toegekend aan personen of instanties die zich op buitengewone wijze hebben ingezet voor het behoud van Ierse Hoogvenen. Dit jaar werd deze Award uitgereikt aan Liam Egan en Patrick Headon voor hun inspanningen ter bescherming van Sharavogue Bog in County Offaly.

Voor het behoud van de Ierse Venen heeft de Ierse overheid technische ondersteuning van Staatsbosbeheer gevraagd. Dergelijke zeldzame hoogvenen fungeren als referentie voor de situatie in ons land. Staatsbosbeheer heeft geadviseerd bij het opstellen van beheers- en herstellplannen voor de belangrijkste veengebieden in Ierland, waaronder Sharavogue. Dit gebied is vervolgens gebruikt als studiegebied voor het vaststellen van indicatiewaarden van veenplanten voor het beheer in Nederland.